

Prof. Martin Čokl – osemdesetletnik

Profesor Martin Čokl se lahko ob svojem jubileju z zadovoljstvom ozre na svojo prehojeno življenjsko pot, saj je gozdarski stroki izročil obilno bero znanstvenih in strokovnih del, s katerimi je obogatil teorijo in prakso na širšem področju urejanja gozdov.

Rodil se je 12. 10. 1907 v 11-članski kmečki družini v Zibiki, občina Šmarje pri Jelšah. Oče je bil od začetka pa do konca prve svetovne vojne mobiliziran v avstro-ogrsko vojsko. Tako je štiri vojna leta moral voditi gospodinjstvo in gospodarstvo na kmetiji mati sama s pomočjo otrok, od katerih najstarejši je leta 1914 hodil še v osnovno šolo. Vendar so obvladali delo, zjutraj pred šolo v hlev k živimi, popoldne po šoli pa na polje. Prestali so vse rekvizicije žita, živine in sena, ki so proti koncu vojne postajale vse hujše. Vozove sena so morali čez zimo celo skriti v gozdu, da so lahko do naslednje pomladi ohranili živino, kolikor repov je pač še ostalo v hlevu. Na kmetih pa so občutili hudo pomanjkanje oblačil, obutve, otroci so bos hodili do snega, ni bilo petroleja za razsvetljavo itd.

Po končani prvi svetovni vojni se je leta 1919 Čokl vpisal na humanistično gimnazijo v Mariboru, kjer je sodoživljal uspešen zaključek bojev za priključitev Maribora in za severno mejo v novo Državo SHS, manj uspešne boje za narodnostno mejo na Koroškem, kakor tudi štrajk leta 1928 na mariborski gimnaziji in drugih srednjih šolah zaradi tedanjega režimskega preganjanja nekaterih profesorjev.

Leta 1927 je maturiral. Toda, kam zdaj? Teologija v Mariboru ga ni pritegnila, pač pa je enega njegovih mlajših bratov. V Ljubljani ni bilo izgledov za štipendijo, ki bi mu omogočila študij. Tedaj je slovenski akademski klub Danica iz Zagreba v Ljubljani organiziral »informativne dneve« o možnostih vpisa na razne fakultete v Zagrebu, kakor tudi o tamkajšnjih življenjskih pogojih in možnostih. Napotil se je v Ljubljano, kjer je tisti dan po naključju dežural študent zagrebske veterine, ki je tudi Čoklu

svetoval veterino. Češ, vojska vsako leto razpisuje eno ali dve štipendiji. Z lepo napisano prošnjo se da uspeti in s štipendijo dobro študirati, pa še služba je tako zagotovljena. Čokl se je res vpisal na veterino. Toda seciranje konjskih in drugih živalskih kadavrov in tekanje od enega do drugega laboratorija je bilo utrujajoče. O kakšni štipendiji, ki bi mu omogočila streho nad glavo in prehrano, seveda ni bilo ne duha ne sluha. Razen tega je zagrebški veterinarski fakulteti grozila ukinitve oziroma prestavitve v Beograd ter bi se bilo treba za njo seliti v Beograd. Zato sta ga njegova sošolca iz Maribora Leon Guzelj in Tone Šetinc pregovorila, da je presedlal k njima na gozdarstvo.

Kako si je Čokl zagotavljal pogoje za študij in za obstanek v Zagrebu, pa je svoja pesem. Ni bilo štipendij, pojem »študentski standard« je bil neznan, v Zagrebu sta bila le dva študentska domova s po 250 ležišči,

enega so zgradili študentje sami med leti 1921–23, drugi pa je bil na Ilici (blizu stavbe Umetniške akademije) v napol razpadli hiši in v barakah iz prve svetovne vojne na dvorišču. Od skromne mesečne podpore z doma je po plačilu stanarine kaj malo ostalo za prehrano in druge potrebe. Pomagal si je tako, da je kak dan hrano bojkotiral. Tudi denar za vlak domov si je prihranil tako, da se je peš napotil čez hrvaško Zagorje do Sotle in od tam do rojstne Zibike, seveda s kovčkom v roki. Drugo leto je šlo že bolje, ko je na periferiji Zagreba staknil inštrukcijo.

Leta 1931 je diplomiral na gozdarskem oddelku kmetijsko-gozdarske fakultete v Zagrebu. Vojaški rok je odslužil v šoli za rezervne artilerijske oficirje v Sarajevu. Nato pa je več let ostal brez zaposlitve. Svetovna gospodarska kriza 1929–1933, ki je zajela tudi Jugoslavijo, je za več let zaprla pot do dela in službe tudi sicer redkim diplomantom gozdarstva. (Na zagrebški fakulteti je tedaj študiralo od 2 do 5 Slovencev v posameznem letniku, skupaj na fakulteti pa največ 15.) Zato se je Čokl občasno zaposloval kot dnevnikař za majhno nagrado pri delih za varstvo gozdov na Konjuhu ob Krivaji, gozdna uprava Kladanj v Bosni in pri izkoriščanju gozdov na Moslavački gori pri gozdnihi upravah Garešnica in Novoselec-Križ na Hrvaškem, in tudi z inštrukcijami.

Julija 1934 je bil nameščen kot pripravnik na gozdarskem odseku bivše banske uprave Dravske banovine v Ljubljani. Leta 1936 je bil začasno premeščen na Gozdno direkcijo v Ljubljani (zaradi dopolnitve prakse) in v tem letu opravil državni strokovni izpit v Beogradu (trajal je s terenskim delom teden dni). V začetku leta 1937 se je ponovno vrnil na banksko upravo, kjer je vodil referat o delitvi in krčenju gozdov, vodil pogozdovanja kraških zemljišč, izdeloval gozdnogospodarske načrte za manjša gozdna posestva ter sodeloval pri izdelavi gozdarskih predpisov. V tistem času je Kmetijska zbornica v Ljubljani kot zastopnica agrarnega gospodarstva in kot strokovni organ za pospeševanje kmetijske in gozdne proizvodnje začutila potrebo, da aktivneje poseže tudi v gospodarjenje s kmečkim gozdovi.

V ta namen je leta 1940 ustanovila svoj

gozdarski odsek in za njegovega vodjo imenovala Martina Čokla. Tu je s predavanji, s članki in s propagando v strokovnih listih širil gozdarsko prosveto med kmečkim ljudstvom in sodeloval z inž. Lojzetom Žumrom pri snovanju lesno-produktivnih zadrug. Tik pred začetkom druge svetovne vojne v Jugoslaviji pa je leta 1941 organiziral v Ljubljani tako imenovano »gozdarsko anketo« ali širše posvetovanje, na katerem naj bi po končani svetovni gospodarski krizi (1929–1939) pretresli vso gozdnogospodarsko in lesnogospodarsko problematiko Slovenije in še zlasti problematiko kmečkega gozda. Pri organizaciji posvetovanja sta mu pomagala inž. Anton Šivic in inž. Stanko Sotošek.

Na tridnevnem posvetovanju od 27. februarja do 1. marca 1941 so najboljši poznavalci posameznih področij gozdnogospodarske in lesnogospodarske ter splošne problematike podali 21 referatov (poleg gozdarjev in lesarjev še pravniki, ekonomisti in biolog). Prisostvovali so tudi predstavniki gozdarskih organov in organizacij iz Beograda in iz drugih pokrajin Jugoslavije. V resoluciji je bila med drugim nakazana na primer potreba po inventarizaciji vseh kmečkih gozdov kot pogoju za vse nadaljnje ukrepanje, predlagali so ustanovitev gozdarskega raziskovalnega zavoda, podvojitve gozdarskega osebja v občii upravi, podpiranje lesno-produktivnih zadrug, ki so za razdrobljeno gozdno posest v Sloveniji najboljša in nujno potrebna rešitev. Spričo pomanjkanja strokovnih kadrov zlasti v občii upravi in šibke materialne baze so se ti predlogi takrat mnogim zdeli neuresničljivi. Sklenjeno je bilo tudi, da se vse gradivo posvetovanja objavi v posebni knjigi (kot za »kmetijsko anketo« leta 1937, kjer pa je bilo gozdarstvo zastopano le z 2 referatoma). Žal je izdajo knjige preprečila vojna.

To posvetovanje je pokazalo, da je v slovenski javnosti že takrat do visoke stopnje dozorelo spoznanje o aktualnosti te problematike in o pomenu gozda in lesa v narodnem gospodarstvu Slovenije ter o njunem vplivu na celovit kulturni razvoj. Posvetovanja bi nedvomno bistveno vplivalo na nadaljnji razvoj gozdnega, in lesnega gospodarstva v Sloveniji, pa tudi na razvoj celotnega gospodarstva, toda že 36 dni po za-

ključku posvetovanja je Hitler napadel Jugoslavijo. Od tedanjih referentov in organizatorjev posvetovanja danes živi le še glavni organizator – Martin Čokl.

Leta 1941 ob aprilskem napadu na Jugoslavijo je padel v nemško vojno ujetništvo. V začetku leta 1942 je bil izpuščen, kmalu nato pa ponovno aretiran in interniran v Gonarsu in Padovi. Leta 1943 znova izpuščen, jeseni 1944 pa zopet aretiran in do konca vojne zaprt v Dachauu.

Po osvoboditvi je bil nameščen pri takratnem ministrstvu za gozdarstvo v Ljubljani kot šef odseka za raziskovalno delo pri oddelku za prosveto tega ministrstva, za kar je že imel izkušnje. Raziskoval in spopolnjeval je razne metode smolarenja in le-to strokovno vodil, organiziral in vodil je tudi posvetovanje, ki so se ga udeležili za smolarjenje zadolženi strokovnjaki iz vse države. Uvajal je tudi proizvodnjo eteričnih olj iz iglic iglavcev. Smolo in eterična olja je tedaj destilirala destilarna v Račah pri Mariboru, kemična industrija pa jih je naprej predelovala v številne končne proizvode. Organiziral je tečaje za gozdne delavce raznih dejavnosti, poučeval izkoriščanje gozdov na nižji gozdarski in nižji lesarski šoli v Ljubljani ter dendrometrijo na šoli gozdne milice v Begunjah.

Leta 1948 je prešel na novoustanovljeni Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije v Ljubljani kot šef odseka za urejanje gozdov. Posvetil se je preučevanju aktualnih znanstvenih problemov s področja urejanja gozdov, posebno racionalizacije metod za ugotavljanje lesnih zalog in prirastka lesa. Preučeval je vpliv dolžine obhodnje, količine in strukture lesne zaloge ter intenzitete redčenja na donos gozdov, raziskoval dinamiko razvoja enodobnih sestojev in izdelal tablice donosov za njihovo urejanje, preučeval rast neavtohtonih iglavcev v Sloveniji ter količino in strukturo lesnih ostankov v gozdni proizvodnji. Sodeloval je pri preučevanju surovinskih baz za lesno predelovalno industrijo, kar postaja vse bolj pomembno tako za čim boljše izkoriščanje lesne mase v gozdu, kakor tudi za njeno čim bolj kakovostno industrijsko predelavo. Vse izsledke je tudi sproti objavil. Od tod izvira tudi njegova obsežna bibliografija, katere sinteze je nato s pridom uporabljal

pri svojem kasnejšem pedagoškem delu. Nekatere njegove izsledke navaja J. Pardé, v svoji knjigi »Dendrometrie«, Nancy, 1962.

Med tem je v letih 1957 in 1959 opravil štirimesečno študijsko prakso v Švici iz urejanja gozdov. Leta 1961 pa je bil izvoljen za višjega znanstvenega sodelavca na inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo. Od leta 1963 je (še kot član inštituta) kot honorarni višji predavatelj za docentom inž. F. Sgermom predaval dendrometrijo na gozdarskem oddelku biotehniške fakultete.

S 1. 1. 1966 je prišel na Biotehniško fakulteto, kjer je bil izvoljen za izrednega profesorja na gozdarskem oddelku in kjer so mu poverili tudi predavanja iz statističnih metod v gozdarstvu (za prof. R. Turkom in prof. M. Blejcem), razen tega je tri leta predaval še urejanje gozdov (za doc. F. Sgermom), na inštitutu pa je še naprej vodil raziskovalni odsek za urejanje gozda. Upokojil se je leta 1977. Omenjene predmete z razširjeno vsebino sedaj predavajo doc. dr. M. Hočevar, prof. dr. M. Kotar in prof. dr. F. Gašperšič.

Poleg svojega rednega dela je kot član komisije za obravnavanje gozdnogospodarskih načrtov pri republiškem resoru za gozdarstvo od leta 1954 do 1984 sodeloval pri preučevanju teh načrtov in pri izdelavi navodil za urejanje gozdov in je z izsledki svojih raziskovanj komisiji velikokrat pripomogel do smotrnih rešitev. Kot član komisije za strokovne izpite v Ljubljani je bil izpraševallec za predmet urejanja gozdov. Bil je oziroma je še član terminološke komisije, komisije za prevod JUS standardov za les na slovenski jezik in član jugoslovanske sekcije za urejanje gozdov pri IUFRO.

Obsežno je njegovo publicistično delo. Razen velikega števila in obsega lastnih del (ki jih je za čez 250 avtorskih pol) je sodeloval v gozdarski publicistiki od leta 1948 do upokojitve 1977 tudi kot glavni urednik znanstvenih in strokovnih publikacij Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije. Podrobnejši podatki so navedeni v II. in III. knjigi »Bibliografije in bibliografije Univerze v Ljubljani« na str. 564–565 ter 998–999, ki segajo do leta 1976, več del pa je bilo objavljenih še po tej letnici do danes.

Ti podatki izkazujejo 13 samostojnih knjig, izdanih med leti 1947–1980 v založbi Inštituta

za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije in Državne založbe Slovenije.

V kolektivnih knjižnih delih in v Zbornikih inštituta je objavljenih 9 njegovih razprav.

Po naročilih delovnih in strokovnih organizacij je izdelal 14 obsežnih študij, raziskav in ekspertiz.

V Bibliografiji Gozdarskega vestnika od 1938 do 1977 ter od 1978 do 1982 (avtorja Viktor Preželj in dr. Marjan Zupančič) pa je izkazanih čez 40 Čoklovih člankov. Namenjeni so informiranju bralcev o tekočih problemih merjenja sestojev in spremljanju dinamike njihovega razvoja, kakor tudi popularizaciji gozdarstva. Objavljal pa je tudi v drugih strokovnih revijah.

Posebej kaže omeniti fakultetni učbenik oziroma priročnik »Merjenje sestojev in njihovega potenciala«, Ljubljana 1977, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo pri Biotehniški fakulteti v Ljubljani. To delo pomeni sintezo Čoklovega znanstveno-raziskovalnega in pedagoškega dela. Obenem z avtorjevima knjigama »Metodika ugotavljanja razvoja sestojev« (1976) in »Gozdarsko lesnoindustrijski priročnik« (peta izdaja 1980) je na znanstveni ravni zajeta celotna materija, ki se nanaša na merjenje lesa in sestojev. Knjiga se opira na že znana dognanja, objavljena v domači in tuji strokovni literaturi. Dokajšnji del materije pa je oprt na rezultate raziskovalnega dela avtorja, ki se uspešno uporabljajo v praksi urejanja gozdov v Sloveniji. Knjiga je namenjena tako študentom

gozdarstva kakor tudi strokovnjakom v praksi.

Za svoje delo je prejel naslednja priznanja:

red dela s srebrnim vencem za prizadevanje in uspehe pri delu, 1965;

priznanje Biotehniške fakultete (Univerze Edvarda Kardelja) v Ljubljani za uspehe pri pedagoškem in znanstvenem delu za razvoj stroke, 1975;

red republike z bronastim vencem, 1979;

Jesenkovo priznanje za pomemben teoretični in praktični prispevek na področju dendrometrije, prirastoslovja in racionalizacije urejanja gozdov, 1979;

Počastitev Delavske Univerze Rogaska Slatina: Med Bočem in Bohorjem, Rogaska Slatina 1984.

Čokla poznajo vsi gozdarji v Sloveniji, pa tudi izven nje kot vnetega raziskovalca, uspešnega pedagoga in skromnega ter vselelega človeka. Nikoli se ni usedal v prvo vrsto. Kadar so drugi govorili, je rad poslušal. In največkrat je poslušal – in pridno pisal članke ter knjige drugo za drugo. Sedaj se pripravlja k pisanju že šeste prenovljene in dopolnjene izdaje svojega »Gozdarskega in lesnoindustrijskega priročnika« in še sodeluje v raznih komisijah.

Naša revija mu želi, da bi zdrav in čil to počel še mnoga leta, v krogu svoje družine ter številnih prijateljev, sodelavcev in znan-
ceev.

L. F.